Noé Inui

Vioolsonates van Bach & Ysaÿe

Programma

Johann Sebastian Bach (1685-1750)
Sonate voor soloviool nr. 1 in g, BWV1001
Adagio
Fuga. Allegro
Siciliana
Presto

Johann Sebastian Bach
Partita voor soloviool nr. 2 in d, BWV1004
Allemande
Courante
Sarabande
Gigue
Chaconne

Eugène Ysaÿe (1858-1931)
Sonate voor soloviool nr. 6 in E, 'Manuel Quiroga'
Allegro giusto non troppo vivo

Programmatoelichting

Nu een monument, **Bachs** *Solosonates- en partita's.* Maar lange tijd ook niet. Zo ging dat soms met meesterwerken. Zijn ze tijdens Bachs leven überhaupt uitgevoerd? Speelde iemand ze? Of deed aleen Bach zelf dat? 'Van zijn jeugd tot de ouderdom aanbrak speelde hij proper en grondig viool,' wist zijn zoon Carl Philipp Emanuel te melden. Uitgegeven werden deze meesterwerken ook niet. Een muziekliefhebber ontdekte, begin 19e eeuw, per toeval een afschrift van de stukken op een stapel papier die was bedoeld om er boter in te verpakken. In 1720 gecomponeerd toen Bach 35 jaar oud was, maar ze werden pas ruim een halve eeuw na zijn dood uitgegeven in 1802 . Nog altijd maakten de stukken niet de indruk die ze horen te maken.

Pleitbezorger was de violist Joseph Joachim, die in 1904 een paar delen op de plaat zette. Maar het duurde nog tot de jaren '30 en '40 v óór Yehudi Mehunin ze als eerste integraal opnam. Tegenwoordig worden ze gezien als het mooiste, interessantste, meest onsterfelijke ooit voor vioolsolo geschreven.

Een mirakel alleen al is de polyfonie, ofwel meerstemmigheid. We hebben tenslotte van doen met maar één viool. En toch lijkt deze muziek meerstemmig te klinken, en dan niet alleen de fuga's waarvan elke sonate er één telt.

Programmatoelichting

Meerstemmigheid wordt ook vaak *gesuggereerd*– bijzonder knap. Wat niet a leen een gevolg is van de vele dubbelgrepen (waarbij je meerdere snaren tegelijk aanstrijkt wat complete drie- of vierklanken). Zo 'vol' en 'hecht' is deze muziek geschreven, dat het niet meevalt er een tweede stem, een tegenmelodie tegenaan te zetten. 'Deze is noodzakelijk noch mogelijk,' vond Bachs eerste biograaf J.N. Forkel.

Het opus bestaat uit drie sonates en drie partita's. De sonates zijn vierdelig, met steevast een fuga als tweede deel. Een partita had meestal de volgende delen: a lemande, courante, sarabande en gigue. Bach wijkt hiervan af. Zo is aan de Tweede partita de grote chaconne toegevoegd. Die voor velen het hoogtepunt vormt. Een chaconne is een 17e-eeuwse dans met een steeds herhaalde baslijn waarboven variaties worden gemaakt. Een Johannes Brahms voelde zich van puur ontzag geslagen: 'Zou ik me wi len voorste len dat ik het stuk had kunnen maken, ontvangen, dan weet ik zeker dat ik van bovenmatige opwinding en ontsteltenis waanzinnig geworden zou zijn. Op één systeem, voor een klein instrument, schrijft de man een vo ledige wereld van diepste gedachten en machtigste gevoelens.'

In zijn roman Bekentenissen van Zeno (1923) vond schrijver Italo Svevo ook mooie woorden voor de chaconne: 'En daar verscheen tegenover mij de grote Bach in eigen persoon. Nooit tevoren en nooit daarna heb ik zo de schoonheid ondergaan van die muziek, die uit de vier snaren geboren werd zoals een engel van Michelangelo uit een blok marmer.' En ergens verderop: 'Ik verzette mij, maar Bach ging door, onverstoorbaar als het noodlot. '

Maarten 't Hart schreef in zijn Bach-boek: 'Het is alsof Bach in zijn Chaconne de levensloop van de mens schetst. Eerst – rustige akkoorden, achtsten– de geboorte, dan de overmoed, maar ook de smarten van de jeugd (al die zestienden, later tweeëndertigsten), dan de korte tijd waarin men echt gelukkig is (het majeurgedeelte), ten slotte ouderdom en dood (het mineurgedeelte aan het eind).' 't Hart baseerde de vorm van zijn roman *De droomkoningin* op de chaconne.

Niet zo gek, Bach was ook de inspiratie voor de zes *Solosonates voor viool opus 27* van de Belgische vioo legende Eugène **Ysaÿe** (1858-1931). Directe aanleiding ze te schrijven, was een uitvoering in juli 1922 van Bachs *Eerste sonate* door Josef Szigeti. Na afloop verbaasden Szigeti en Ysaÿe zich erover dat na Bach niemand (ze vergaten even Max Reger) een poging had gedaan in diens voetsporen te treden – al zou dat natuurlijk nooit op dat niveau kunnen.

Het zou toch interessant zijn, dachten ze, zeker omdat de mogelijkheden van de viool zich sinds 1720 zo hadden ontwikkeld. En meteen, in nog geen 24 uur, noteerde Ysaÿe razendsnel een reeks ideeën en maakte een opzet voor zes sonates. Elke sonate droeg hij op aan een colegavirtuoos: Joseph Szigeti, Jacques Thibaud, Georges Enescu, Fritz Kreisler, Mathieu Crickboom en Manuel Quiroga. De laatste klinkt vandaag. Quiroga was een Spanjaard en 'zijn' sonate is vol Spaans vuur met habanera's en tango's die om elkaar heen buitelen.

Zoals te verwachten van een grootmeester als Ysaÿe die zijn instrument door en door kende – hij werd, in een tijd dat België opva lend veel viooltalent voortbracht , 'De koning van de viool' genoemd – bevatten ze een uitputtend arsenaal aan speeltechnieken. In de partituur staat een lijst van dertig symbolen die Ysaÿe gebruikte om ze mee te omschrijven.

Programmatoelichting

Typisch 20e-eeuwse avant garde expressievormen als fe le dissonanten, hele toonstoonladders en zelfs kwarttonen worden niet geschuwd. ‘Ik geloof dat al die technieken tegenwoordig noodzakelijker zijn dan in de tijd die achter ons ligt,’ zei Ysaÿe. ‘Ze zijn eigenlijk onontbeerlijk, wil de tijdsgeest zich zonder beperkingen kunnen uitdrukken.’

Ysaÿe had nooit compositieles. Hij wijdde zich bijna a leen in zijn laatste jaren aan het componeren, toen zijn zwakke gezondheid hem het optreden verhinderde. Opmerkelijk, dat het zes stukken werden die eventueel a leen Bach boven zich te dulden hebben. *(door Stephen Westra)*

Vele invloeden onderging de violist **Noé Inui**. Hij werd in Brussel geboren uit Grieks Japanse ouders en maakte zich tijdens zijn studies de Frans Belgische, de Duitse en de Russische viooltradities eigen. Hij behaalde verscheidene concoursprijzen en in 2020 selecteerde het Concertgebouw Amsterdam hem als een van hun ‘Classical Futures Europe Artists’.

De violist speelt de grote vioolconcerten maar ook de minder bekende van Bartók (nr.2), Korngold, Milhaud, Weill en Hartmann. Inui was co-oprichter van het Corneille Collective en is lid van Trio Nomada. Musici als Martha Argerich en Leonidas Kavakos kozen hem uit voor muzikale samenwerkingen. Inui bespeelt een Tomaso Balestrieri viool (Mantua, 1764).

Binnenkort in Muziekgebouw Eindhoven

Di 27 okt '26	**Van Baerle Trio & Isabelle van Keulen** Pianokwartetten Mozart en Schumann
Zo 29 nov '26	**Joshua Brown & Paolo Giacometti** Schumann & Brahms
Do 10 dec '26	**Janine Jansen & Alexandre Kantorow** Franck: Sonate onder de sonates

Zullen we Vrienden worden?

Vrienden van Muziekgebouw Eindhoven draagt bij aan het voortbestaan van onze mooie concertzaal en ondersteunt de realisatie van bijzondere projecten. Voor een paar tientjes per jaar ben je al Vriend en natuurlijk krijg je daar ook iets voor terug! Scan de QR-code, lees meer over de voordelen en meld je aan.

Onze concerten worden mede mogelijk gemaakt door:

ASML EINDHOVEN